

25. aprillil
1927.

V. aastakäik.

Väljaandja: Eesti Maakondade Liit. Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Mk. 500.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12.	1 lhk. Mk. 3000, 1/2 lhk. Mk. 1500,
Pooles aastas . . . . . " 250.—	Telefon Nr. 4—72.	1/4 lhk. Mk. 800, 1/8 lhk. Mk. 400.
Üksik number . . . . . " 25.—	Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.	Omavalitsustele 30% hinnalandust.
1923 aastak. . . . . " 50.—		Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt.
1924 " . . . . . " 300.—		
1925 ja 1926 a. ä . . . . . " 500.—		

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Uus avalikkude algkoolideseaduse eelnõu	Lhk.	119
Maavalitsuse tegevus arvudes:		
Teedeosakond	"	120
Omavalitsuse arvepidamise tulemused:		
Omavalitsusasjade juhataja abi Andres Loritsa ettekandest Siseministrile	"	124
Avalikkude asutuste ümbruse kaunistamisele — J. Matvei	"	128
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest	"	129
Võrumaa 1927 a. valla- ja alevivolikogude valimistagajärgede kokkuvõte (tabel).	"	130
Küsimused ja vastused	"	132
Kuulutused	"	118

„MAAOMAVALITSUSE“ uutele tellijatele
saadetakse senini ilmunud numbrid järele.

„Töö-õppus“

Käsitöö pildiajakiri koolile ja kodule.

Ilmub iga paarisarvu kuu lõpul. Tellimishind — 200 mk. aastas, 100 mk. pooles aastas. Üksiknummer 40 marka. Kuulutuste hinnad kokkuleppel.

Toimetuse ja talituse aadress:

Rakvere, Vaksali tänav № 30, kr. I.

Kõnetraat 2-40.

Seni ilmunud numbrite sisust: Koorimata puu- ehk kepptööd. — Sissejuhatus õmblustööde lõigetes. — Keedukasti kodune valmistamine. — Paberi voltimine. — Traadist „pähklaid“ peamurdmiseks. — Uutmoodi panipaik harjadele. — Kokkupandav väikepesukuivataja. — Puusandaalide valmistamine. — Elektriga kärpsepüüdis. — Voolimine algastmel. J. Vahur. — Tütarlaste käsitöö õppekava Nürnberg'i kõrgemas rahvakoolis. — „Klavver“ (metallofon) igale lauluõpilasele. — Uutmoodi klassitahvli pühis. — Oma valmistatud jõulupuuehted. Th. Brandt. — Dünaamiline printsiiipaberilõiketöodes. A. Behrsing. — Õpilaste puutööde ilustamine. J. Volmer. — Kombineeritud klassitahvli nurk-, mall-, mõõt-, joonlaud. — Veidi rakendusgeomeetriat. — Haspel (kerilaud). — Kasulikke pisiasju. — Nõuk. nurk. — Teateid ja kuulutusi.

„Töö-õppuse“ kavatselt sisust 1927 a.:

Paberi punumine. E. Tasa. — Puu vineeri ja jätismaterjaalide kasutamine koolikäsitöodes. — Hõövlipingi tööd Taani süsteemi järgi. — Tööõpetuse ja joonistamise ühendamine algkoolis. E. Tasa. — Pussnoa tööd võtted ja kavä. A. Tarkpea. — Aiatöö õppekava algkoolis j. m.

Proovinummer (talitusest) 25 mrk. (ka postmarkide vastu).

Toimetaja ja väljaandja: **Joh. Karell.**

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

————— Seltsi juhatus: **TARTUS, Lihaturg 7.** —————

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Uus avalikkude algkoolideseaduse eelnõu.

Eelnõu tähtsamad põhimõtted. Need on vastolus kooli, rahva ja õpetajate huvidega. E. Maakondade Liidu seisukoht eelnõu kohta.

Selle eelnõu pea ülesanne peab olema võimu keskk kohta koondada. Seda on mitu korda kinnitatud nende poolt, kellest oleneb eelnõu kokkuseadmiseks korralduste tegemine. Ja põhjusena võimu Haridusministeeriumi koondamiseks toodi ette laiutamist algkoolide alal omavalitsuste poolt. Et sellele laiutamisele piiri panna, et kulude alal kokkutõmbamist võimaldada, selleks oli uut seadust vaja — korralduse tegija seletuse järele.

Võimu ministeeriumi koondamine on seega uue avalikkude algkoolide seaduse pea punkt. Seega osutub selle seaduse § 28 suurema tähtsusega paragrahviks uues seaduses ja kõlab nii: „Maavalitsused ja linnad (mitte linnavalitsused ega linnavolikogud? Toim.) töötavad välja oma algkoolide võrgu, mis kuulub Haridusministeeriumi kinnitusele. Kooliüleväljajatel on õigus koolivõrgu väljatöötamisel ja muutmisel esineda maavalitsusele põhjendatud ettepanekutega.

Et selle paragrahvi põhjuseks oleks kokkuhoid hariduse alal, seda ei luba teised selle seaduse paragrahvid kuidagi õigeks pidada, sest eriliselt paistavad sellest seadusest välja paragrahvid, mis panevad määratud kohused algkoolide alal omavalitsustele ja riigile peale. Niiloeme § 23: „Algkoolide juurde või nendest lahus avatakse ühe- või kaheaastase kursusega täiendusklassid, kus õppimine on sunduslik neile algkooli kursuse lõpetajatele, kes muusse kooli ei astu. Niikaua, kui koolikohustus 6 aastase algkooli ulatuses veel maksev ei ole, järgnevad täiendusklassid algkooli sunduslikule osale. Täiendusklasside kohta antakse eriseadus“.

Kui palju uusi ruume need täiendusklassid nõuavad, kui palju sisseseadet ja õppevahendisi, palju see kõik maksma läheb, kes seda kulu kanda jõuab, selle peale ei ole täienduskoolide idee juures, nähtavasti, mõeldud. Ja tulu neist täienduskoolidest algkooli 4 klassi lõpetajatele? Missuguse erioõppeaine või töö äraõppimiseks on 11—12 aastane laps küps? Ja nii vanalt 4 klassi lõpetakse.

§ 34 teeb kooliüleväljajatele asutusele kohu-seks õpilaste kütümise korralduse, kui laps üle 4 kilomeetri koolist kaugel elab, või internaadi avamise.

Ei ole vaja halenaljakaid stseene laste kütümiseest ettemaalima hakata, neid leiab iga lugeja. Ka kulud sellel alal tõuseks väga suureks, sest olemasolevate statistiliste andmete järele kuuluks 1930 aastal kütümisele 4 kilom. ringjooneeni koolist ja peale tunde sealt koju tervelt 23.400 õpilast.

Kogukond peab hoolitsema laste eest, kes vaesuse pärast koolis ei suuda käia. Selleks kohustab § 18 toetust andma omavalitsustel 60% ja riigil 40% tarvisminevast rahast. See kohustus ei ole valla- valitsustele kerge, kes seni kehvade õpilaste toetuste määramisel võrdlemisi tagasihoidlikud olnud.

Kolmas põhimõte, mis uuest seadusest välja paistab, on õpetajate õiguste kärpimine. § 39 vähendab õpetajate kasutada olevat maad juhatajatel 1 ha aia maa ja 3 ha rohumaa peale, õpetajatel aiamaa 35 aari peale. § 64 võtab neilt õpetajatelt, kellel küll õpetaja kutse, kuid pole keskkooli ehk õpetaja ettevalmistamise õppeasutuse kursust lõpetanud, õiguse ära õpetajaks valitud saada.

Kooli elu sisemise korraldamise alal korraldab § 6 vähemusrahvuste õpilaste koolis käimist, § 7 teeb 8 aastase lapse koolikohuslikeks, kuna § 35 lahendub ära seni palju segadust sünnitanud küsimuse—võera valla ehk linna algkoolis käimise, selleks õigust andes, kui see kool lähemal, kusjuures majandusliste kulude kandmisest osavõtmine sunduslikeks saab siis, kui teatud valla laste arv üle 10% koolilaste üldarvust välja teeb.

Peale nende sisaldab uus seadus terve rea vähemtähtsaid muudatusi.

Eelnõus toodud tähtsamad põhimõtted — koolivõrgu kinnitamine ministeeriumis, uued määratud ainelised kohustused riigile ja omavalitsustele, vilunud-kausaegiste õpetajate õiguste äravõtmine — on sedavõrd vastolus kooli, rahva ja õpetajate huvidega, et E. Maakondade Liidu juhatus, eelnõu

läbivaadates, võttis kõigi nende põhimõtete kohta eitava seisukoha ja, kuigi keskvalitsuses omavalitsusi lautamises süüdistakse, näitas Liidu juhatus kuidas riik ja oma-

valitsused kokkuhoida saavad (§§ 29 ja 68) asjata kuludest, mille tegemiseks seaduse eelnõu valmis on.

(Järgneb).

Maavalitsuste tegevus arvudes.

Teede osakond.

Teede osakonna ülesannetesse kuulub: kivi- ja killustikteede ehitamine ja korrashoidmine, suuremate sildade ehitamine

ja parandamine, uute teede ehitamine, kruusateede paranduskorraldamine ja selle järelvalve, sildade, käsipuude ja kilomeetri postide jaoks metsamaterjali nõutamine,

Teede järelvalve.

Tabel № 1

Maa- valitsuse nimetus	Teede osakonna alla kuulub						Kokku teid klm. sildasi ja trumpsi	
	I klassi teid		II klassi teid		III klassi teid			
	teede pikkus klm.	silla ja trummiga	teede pikkus klm.	silla ja trummiga	teede pikkus klm.	silla ja trummiga		
Harju	398,906	40	1.156,070	100	1.116,705	?	2.671,681	140
Järva	—	—	—	—	—	—	—	—
Lääne	252,782	26	861,005	41	737,146	51	1.849,933	118
Petseri	143,25	109	390	345	185,403	132	718,653	586
Pärnu	365,872	381	713,286	1008	673,683	1579	1.750,841	2.968
Saaremaa	207,65	122	718,59	518	980,15	—	1.906,390	640
Tartu	456,162	518	1.512,477	2244	1.720,000	2200	3.688,639	4.962
Valga	195,915	226	433,695	543	512	—	1.141,610	769
Viljandi	365,391	—	365,151	—	557,715	—	1.288,257	—
Viru	466,34	402	1.155,61	1097	1160	1200	2.781,950	2.699
Võru	342,7	684	859,3	1733	1916,9	2150	3.118,9	4.567
Kokku	3.192,968	2.508	8.165.184	7.629	9.558,702	7.312	20.916,854	17.449

1919—1925 aastan

Tehtud tööde nimetus	M a a v a l i t s u s e									
	Harju		Järva		Petseri		Lääne		Pärnu	
	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad
1. Maa kassa kulul:										
a) kruusateid	2,150	28				1		31		89
b) kiviteid	—									
c) killustikkeid	0,818									
2. Normivilja vaherahaga:										
a) kruusateid	—	1						1		21
b) kiviteid	—								19,440	
c) killustikkeid	—									
3. Teedeministeriumi toetus- raha arvel:										
a) kiviteid	10,000	9				5				
b) killustikkeid	19,915				4,749		5,603		6,940	
Kokku	32,883	38			4,749	6	5,603	32	26,380	110

Märkus: Sildadega ühes on mõnel maavalitsusel arvestatud ka ehitatud trummid.

kruusaaukude vöörandamine, postijaamade korraldamine ja revideerimine, öömaja koh- tade ja maa postiveo korraldamine, teede, sildade ja hoonete ehituste eelarvete ja plaanide valmistamine, ehitusseadustes ning määrustes ettenähtud ülesannete täitmine ja tehniline järevalve, tööstusettevõtete, rahva- ning koolimajade ja muude avalik- kude hoonete järeldaatus, maavalitsuse poolt ehitatavate hoonete ehitustöö järe- valve, ehituste hindamine, igasuguste ehi- tus-, liikumis-, ühendus- ning tehniliste küsimuste selgitamine ning lahendamine ning töötä töölistele ühiskondliste tööde korraldamine.

Kõigis maakondades ei ole iseseisvat teede osakonda, vaid eelpool ülesloetud ülesanded on mõne teise osakonna peale pandud, näit. administratiiv osak. peale. Teistes maavalitsustes on, arvesse võttes eespool ülesloetud ülesandeid, osakonna nimetus ka vastavalt kas ehitus- teede (Harju ja Viljandi), teede- läbikäimise, (Pärnu) teede-side (Saaremaa) ehk tehnika (Võru) osakond. Teede osakonna juha- taja, kui ka iseseisev osakond ühe ehk teise nime all olemas on, on harilikult ka mõne teise, suuremalt osalt põllumajanduse, osakonna juhatajaks.

Kantsleil töõjõud eriti teede (ehk teede-

Teede kaartid.

Tabel № 2.

Maavalitsuse nimetus	Kas on maakonnas kõik teed mõõdetud?	Kas on kaartid valmistatud	Teede mõõ- t- mise peale kulutatud sum- mad
Harju	I ja II kl. teed mõõdetud.	Kaartid valmis.	341.601.—
Järva		—	—
Lääne	Teed mõõdetud.	Kaartid valmis.	288.380.—
Petseri		Ei ole.	—
Pärnu	Teed mõõdetud 1922. ja 1925. a.	?	406.631.—
Saaremaa		Kõik teed on mõõdetud.	Valmistamata.
Tartu	" " " "	Kaartid valmis.	823.939.—
Valga	" " " "	" "	99.420.—
Viljandi	" " " "	" "	434.080.—
Viru	" " " "	Osalt valmistatud	1.145.000.—
Võru	" " " "	Kaartid valmis.	635.898.—
Kokku Mk.			4.217.229.—

ehitatud teed ja sillad.

Tabel № 3.

n i m e t u s												Kokku	
Saare		Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		teed klm.	sillad
teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad	teed klm.	sillad
—	—	—	1	—	—	5	14	10,703	16	13,5	1	31,353	181
—	—	—	—	—	—	0,213	—	—	—	0,07	—	0,283	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,818	—
—	—	—	1	—	7	—	—	3,210	1	25	—	49,15	32
—	—	1,5	—	0,26	—	—	—	2,380	—	—	—	2,64	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,3	11	9,975	15	6,442	10	1,8	1	22,685	4	4,047	3	72,541	58
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19,915	—
0,3	11	11,475	17	6,702	17	7,013	15	38,978	21	42,617	4	176,700	271

Teede ja sildade

Summade ja tööde liigid	M a a v a l i t s u s e									
	Harju		Petseri		Lääne		Pärnu		Saare	
	teed	sillad	teed	sillad	teed	sillad	teed	sillad	teed	sillad
1. Maavalit. enese summadest:		3 529 575		138 400		2 846 447		2 919 999		—
a) kruusateede ehit.	126 654		—		—		—		—	—
b) kiviteede ehitam.	—		—		—		—		—	—
c) killustikteede eh.	94 500		—		—		—		—	—
2. Normivilja vahe- rahaga:		240 451		—		117 304		135 448		—
a) kruusateede eh.	—		—		—		1 257 385		—	—
b) kiviteede eh.	—		—		—		—		—	—
c) killustikteede eh.	—		—		—		—		—	—
3. Teedeministeeriumi toetusrahast:		11 405 853		3 097 619		—		—		740 000
a) kiviteede ehit.	9 564 447		5 425 272		6 837 000		10 762 499		278 000	
b) killustikteede ehitamiseks	8 211 517				—				—	
Kokku:	17 997 118	15 175 879	5 425 272	3 236 019	6 837 000	2 963 751	12 019 884	3 055 447	278 000	740 000

Märkus: Viljandimaal on Teedeministeeriumi toetusrahaga ehitatud teede ja sildade kulu koos arvestatuna

Tööde

T Ö Ö D E N I M E T U S	M A A -		
	Harju	Järva	Lääne
1. Palju läks maksma keskmiselt 1 klm. uue kruusatee ehitamine maavalitsusel?	—	—	ei ole ehitatud
2. Palju läks maksma keskmiselt 1 klm. uue kivitee ehitamine maakonnavalitsusel?	960.000	—	1.500.000
3. Palju läks maksma keskmiselt 1 klm. uue kivitee ehitamine Maanteede Valitsusel?	?	—	1.750.000
4. Võrreldes Teedeministeeriumi poolt nimetatud teede ja sildade eelarvete kogusummat ja tööde tegelikku kulusummat, on tööd kokkuvõttes ära tehtud % alla eelarvet: . . . . . % üle eelarve:	20%	—	10%
5. Tehnilise personali (teedeinsener, tehnikerid, kümnikud) palk + teede ja sildade plaanide ja eelarvete eest makstud tasu summad, kui need eritasu eest väljaspool teha lastud, teevad välja teede ja sildade ehituse ja paranduse üldkulusummast 1923 a. %:	?	—	4,4
1924 a. %:	?	—	10,9
1925 a. %:	?	—	3,1

ehituse jne.) osakonna jaoks on olemas Harjumaal 3, Pärnumaal 3, Viljandimaal 1, Virumaal 1, Võrumaal 1 isik. Teistes maavalitsustes tehakse teede osak. tööd teiste osakonna ametnikkude poolt ära.

Eriteadlasi oli ametis 1-ks juul. 1926 a.

Inseneere Tehnik. Joonestajaid

Harjumaal	2	1	1
Järvamaal	—	1	—
Läänemaal	1	1	—

ehituskulud markades.

Tabel № 4.

n i m e t u s										Kokku	
Tartu		Valga		Viljandi		Viru		Võru		teed	sillad
teed	sillad	teed	sillad	teed	sillad	teed	sillad	teed	sillad		
—	3 138 737	—	—	—	960 093	—	724 150	—	75 000	—	14 332 401
—	—	524 726	—	1 000 549	—	1 765 000	—	208 869	—	3 101 072	—
—	—	—	—	39 000	—	—	—	99 402	—	663 128	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94 500	—
—	1 165 630	—	634 212	—	—	—	320 124	—	—	—	2 613 169
1 522 000	—	—	—	—	—	1 173 500	—	479 130	—	4 432 015	—
—	—	318 201	—	—	—	2 112 593	—	—	—	2 430 794	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3 860 000	—	3 062 648	—	—	—	2 622 559	—	2 129 172	—	26 927 851
9 245 500	—	13 621 486	—	10 778 748	—	17 713 235	—	5 207 656	—	89 433 843	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 211 517	—
10 767 500	8 164 367	14 464 413	3 696 860	11 818 297	960 093	22 764 328	3 676 833	5 995 057	2 204 172	108 366 869	43 873 421

hinnad.

Tabel № 5.

V A L I T S U S E N I M E T U S								Kesk- miselt
Petseri	Pärnu	Saare	Tartu	Valga	Viljandi	Viru	Võru	
—	64.100	—	1.000.000	237.500	Ei ole ehitatud	375 650	—	419.312
1.142.403	1.550.000	925.000	926.870	2.158.950	—	1.015.000	1.287.000	1.273.913
?	?	Kiviteed tehtud pole	?	Pole ehitatud	—	?	—	—
14,5%	8%	18%	21,6%	9,2	2—5%	17%	19%	14,03
—	—	—	—	—	—	—	—	—
7,1	?	?	6 %	6,9	2,99	2,62	?	5,0
7,2	?	11%	5,8%	16,8	5,09	3,45	?	8,56
7,5	4	8%	8,8%	3,4	5,18	2,45	1,2	4,85

	Inseneere	Tehnik.	Joonestajaid		Inseneere	Tehnik.	Joonestajaid
Petserimaal	1	—	—	Viljandimaal	1	1	—
Pärnumaal	2	—	1	Virumaal	1	2	—
Saaremaal	1	—	—	Võrumaal	—	—	—
Tartumaal	2	1	1	Valgamaa kohta puuduvad andmed.	—	—	—

Järvamaa kohta puuduvad järgnevatel tabelites andmed nende mittedaamistega järjel.

Tabel Nr. 5 lõputulemuste juures tuleb arvesse võtta seda, et selles on tehnilise personaali terve palk teede ja sildade peale arvatud, kuna selle personaali ülesannetesse palju muid ülesandeid ehituste ja järelvalve alal kuulub. Nii on, näiteks, Pärnu maavalitsuse tehnilise personali läbi teostatud umbes 6.500 marga väärtuses muid töid: majade remondi ja ümberehitustöid, valmistatud kavasid jne. Võru maavalitsuses on läbiviidud Väimela põllutöökooli ehitus 5 165.335 marga väärtuses, koolimajade, jaoskonna arstide, loomaarstide, vanadekodu, lastekodu jne. ehitused 3.879.660 marga väärtuses.

Valga maavalitsuses on peale tabel nr. 3 tähendatud tööde normivilja vaherahaga parandatud sildasi ja parvesid 6 tükki 295 391 marga eest, ning kruusateid parandatud 1,580 klm. 1.089.807 marga eest. Teedeministeeriumi toetusraha arvel on ehitatud kruusamatata maanteed 8,200 klm. 1.957.594 marga eest. Parandatud prügi- ja kiviteid 11 klm. 590 m. 1.194.866 marga eest. Hoolekandeministeeriumi toetuse arvel parandatud 3,358 klm. teed 600 000 marga eest. Viljandi maavalitsus on peale tabel Nr. 2 tähendatud tööde teinud maavalitsuse kassa kulul järgmised tööd:

Pariku raba teel kaevatud kraavisi umbes 4 klm. pikkusel teel ja teed täidetud 1.315.815 mrk. eest. Navesti jõe, Tallinna-Viljandi teel, ehitatud raudsild 51,30 mtr. pikkune 6.989.574 marga eest. Maavalitsusel ei ole eraldi arvestatud kui palju normivilja vaherahaga teed on ehitatud, kuid on teada, et Pariku raba tee ehitamiseks on normivilja vaherahast kulutatud umbes 260.000 marka. Teedeministeeriumi toetusraha arvel on ehitusel 2,300 klm. teed, valmis ehitatud Raudna sild ja ehitusel Oiu sild.

Viru maavalitsus on ehitanud Põlluministeeriumi summade arvel 1 silla, mille peale kulus 613.815 marka; peale selle on maavalitsuse summadest antud toetust vallavalitsustele sildade ehituseks 28 silla jaoks Mrk. 417.074.—.

Võru maavalitsus on Põllutööministeeriumi toetusraha arvel ehitanud 6 silda Mk. 2.916.892 eest.

Pooleli olevad tööd on arvestusest välja jäetud, mis praeguseks momendiks ära tehtud tööde hulka tõstavad. Et tabelites andmed toodud ainult 1925 a. lõpuni, tõuseb üldine ära tehtud tööde hulk käesolevaks silmapilguks väga tuntavalt, sest 1926 a. jooksul on üksi Teedeministeeriumi toetussummade abil äratehtud teid 131.189.367 marga eest, peale selle teede ja sildade ehitus maavalitsuse ja normivilja vaherahade arvel.

Omavalitsuste arvepidamise tulemused.

Omavalitsusasjade juhataja abi ANDRES LOORITS, a ettekandest Siseministrile autcri loal.

Omavalitsuste arvepidamine ja selle tulemustena esitatud aastaaruanded on senini üksiksest niivõrd erinenud, et nende järgi pole võimaldunud mingisuguste üldvõrdluste ega üldkokkuvõtete tegemine. Selle tõttu puudub senini ka üleriikline kokkuvõtlik ülevaade omavalitsuste üldisest majanduslikust seisukorrast, nende üldistest tõelikkudest läbikäikudest, kapitalidest, varandustest ja võlgadest.

Omavalitsuste senist arvepidamist ja selle põhjal kokkuseatud aruandeid illustreerivad osalt 1924. a. aruannete järelvalvekorras läbivaatamisel Siseministeeriumi poolt konstateeritud järgmised nähtused:

Esitatud aruanded osalt ei sisalda: 1) üksikasjalisi aruandeid eelmiste aastate eelarveliste tulude sissetuleku ja kulude väljamineku üle; 2) üksikasjalisemaid and-

meid kinnisvara, vallasvara ja materjalide kohta, nimelt: kus varandused asuvad, milles ja millises väärtuses seisid aruandeaasta algul, kui palju ja mille läbi nad aruandeaasta jooksul kahanesid või kasvasid ning millisesse väärtusesse jäid aruandeaasta lõpuks; 3) üksikasjalisemaid teateid kapitalide kohta, nimelt: millised kapitalid ja milliste summadena seisid aruandeaasta algul kollektiivsel kapitalide arvel, iga erikapitali sissetulekud, väljaminekud ning saldod aruandeaasta lõpuks; 4) nende summade nimestikke, mis aruandeaasta lõpuks jäid mitmesugustele debitoride ja kreditoride arvetele, nagu jooksvatele arvetele, eelsummade ehk avanside arvetele, mitmesuguste isikute ja asutuste arvetele, antud laenude arvetele, läbikäivate, üleminevate ehk edasiantavate summade

arvetele, kautsjonide arvetele, saadud krediitide arvetele jne., mis näitaksid üksikasjalikult kellelt ja kuipalju jäi saada ning kellele ja kuipalju jäi maksta aruandeaasta lõpuks.

Üldistes läbikäikude aruannetes puuduvad mõnes isegi alguse saldod — eelmise aasta lõpusaldode ülekannetena, — milledega peab algama iga majapidamise järgmise aasta arvepidamine ja selle üle aruandmine, mis on raamatupidamise elementaarsemaks põhinoodeks. Arvete algusesaldode näitamatusega on võetud üks esimesi tähtsamaid võimalusi aruande võrdlemiseks ja selle õiguse taotlemiseks ning tehtud küsitavaks mitte ainult eelmise aasta arvete lõpusaldode õieti ülekandmine aruandeaasta arvetele, vaid ka kogu läbikäikude arvestus üldse, eriti kui viimases aruandes ei leidugi kõiki neid arveid, mis eelmise aruande järgi jätsid lõpusaldosid, ja kui üldises aruandes näidatud läbikäikude summad ei võrdu eriaruannete vastavate summadega.

Eelarveliste tulude ja kulude aruannetes puuduvad andmed selle kohta, milliste otsustega või lisaelarvetega on põhieelarvega määratud tulu- ja kulusummasid muudetud, suurendatud või vähendatud. Üldistes läbikäikude aruannetes näidatud eelarveliste tulude arvete krediti summad ning kulude arvete debeti summad ei võrdu eelarveliste tulude aruande järgi saadud ja saadajäänud tulusummadega ning kulude aruande järgi makstud ja maksta jäänud kulusummadega. Millised muud summad, peale tõelikult saadud ja saadajäänud tulude ning tõelikult makstud ja makstajäänud kulude, kantakse eelarveliste tulude ja kulude arvetelt veel läbi, selle kohta andmeid ei esitata. Eelarveliste tulude ja kulude mõnedes aruannetes ei näidata, milliseid nimelt ja kui palju jäi eelarvega määratud tulusid sisse võtta ja kulusid välja anda aruandeaasta lõpuks, milliste andmete puudumine ei võimalda eelarve täitmise üldise resultaadi — puudujäägi või ülejäägi — õieti arvutamise jälgimist.

Mõnedes üldistes läbikäikude aruannetes puuduvad sootuks arved eelarveliste tulude ja kulude ning nende resultaaside üheskoos arvestamiseks. Eelarvelised tulud ja kulud on kantud laiali ning arvestatud kuni 36-eri arvel, osalt eelarve üksikute peatükkide ja paragrahvide järgi, osalt mitmesuguste muude nimetustega eriarvetel, nagu: 1923 a. eelarve kulude arvel, 1923 a. eelarve tulude arvel, pikendatud krediitide arvel, eelarveliste debitoride arvel, 1922 a. üle-

jäägi arvel, 1923 a. ülejäägi arvel, kasude ja kahjude arvel, eelarve arvel, tuleva aasta eelarve kulude arvel, 1924 a. eelarve saamata tulude arvel, 1924 a. eelarve tagasimakstud tulude arvel, eelarveliste kreditoride arvel, 1924 a. eelarve tagasi-saadavate kulude arvel, eelarve täideviimise vahede arvel, 1924 a. ülejäägi arvel jne. jne.

Kuid milleks selline arvete rohkus, arvestamise tükeldamine ja ülearune äärmine küllalikus? — Milleks need mitmekordsed ja mitmesuguste nimetustega eelarvete saamata tulude ja maksmata kulude, eelarveliste debitoride ja kreditoride pikendatud krediitide, eelarve täideviimise vahede, ülejääkide, puudujääkide, kasude ja kahjude jne. arved? — Kas eelmiste aastate saamata eelarvelised tulud ja eelarvelised debitorid pole kõik ühetaolised saada jäänud eelarvelised tulud, maksmata eelarvelised kulud, eelarvelised kreditorid ja pikendatud krediidid, — kõik maksta jäänud eelarvelised kulud, kasud ja ülejäägid — ühesugused ülejäägid ning kahjud ja puudujäägid — ühesugused puudujäägid, milliseid võib arvestada ühistel arvetel: eelmiste aastate eelarveliste tulude arvel, eelmiste aastate eelarveliste kulude arvel ja puudujääkide ning ülejääkide arvel. — Ja nende, eelnimetatud mitmesuguste nimetuste all üldises läbikäikude aruandes esinevate eelarveliste tulude ja kulude üle ei esitada mingisuguseid üksikasjalikumaid andmeid ega nimestikke, mis selgitaksid, millised õieti on need tulud ja kulud, tähendatud arvete järgi on saadud ja välja antud ning aruande aasta lõpuks jäänud saada ja välja anda . . .

Linnade sisset., väljam., eelarve ja aruan. sead (Seadl. ja korrald. kogu 1917 a. nr. 274) §§ 117, 126, 136 — 166, valla- ja maaval. sisset., väljam., eelarvete ja aruan. ajut. sead. („R. T.“ 1920 nr. 18/19) §§ 71, 76, 82—92 ja alevisead. (Seadl. ja korrald. kogu 1917 a. nr. 187) §§ 103, 104 ja 133 järgi peavad omavalitsuste eelarvetesse ülesvõetud sissetulekud ja väljaminekud olema jaotatud üksikuteks peatükkideks, paragrahvideks ja punktideks ning omavalitsuste aastaaruanded peavad väljendama täpselt nii eelarve täitmise, varanduste ja kapitalide kahanemise ja kasvamise kui ka võõraste summade läbikäigud ja seisukorra. Aruanded peavad andma täieliku ja selge kokkuvõtliku ülevaate eelarve täitmisest, varanduste ja kapitalide valitsemisest, asutuste ja ettevõtete juhtimisest ning võimaldama omavalitsuste kogu majapidamise

jälgimise nende oma esituskogudele otsarbekohasuse ja järelvalveasutustele seasuslikkuse seisukohalt.

Eelarveliste tulude ja kulude aruanded peavad näitama eelarve iga üksiku peatüki, paragrahvi ja punkti järgi kui ka kogusummadena eelarve kui terviku järgi:

1) palju määrati põhieelarvega tulused sisse võtta ja kulused välja anda, milliste lisaelarvetega või otsustega ja millisel määral nimelt tulu- ja kulusummasid suurendati või vähendati ning millisteks sellejärele kujunesid eelarve lõpulikud tulu- ja kulusummad;

2) kui palju on aruandeaasta jooksul eelarvega lõpulikult määratud tuludest sisse võetud ja kuludest välja antud;

3) kui palju on sissetulnud tuludest tagasi makstud ja väljaantud kuludest tagasi saadud;

4) kui palju jäi eelarvega lõpulikult määratud tuludest sisse võtta ja kuludest välja anda aruandeaasta lõpuks;

5) kui palju eelarvega lõpulikult määratud tuludest osutus lootusetuks ja kustutati arvelt ning kui palju kuludest vabanes väljaandmisest tardivuse möödudes ja kustutati samuti arvelt.

Kuna eelarve osad selletõttu, et nende täitmine pikeneb ja jääb järgmiseks aastaks, ei muuda oma eelarvelist iseloomu ega ei vabane arvestamisest ega aruandmisest eelarve täitmise korras, siis tulevad seada kokku samasugused aruanded ka nende tulude ja kulude läbikäikude ning seisukorra üle, mis aruandeaasta alguseks jäid sisse võtta ja välja anda eelmiste aastate eelarve järgi.

Eelarveliste tulude ja kulude arvestamiseks üksikasjalikult — peatükkide, paragrahvide ja punktide järgi — peetaagu sellekohane abiraamat. Pearaamatus aga arvestatagu eelmiste aastate ja käesoleva aasta eelarvelised tulud ja kulud kas lahus, iga aasta tulud ja kulud eraldi iseomaette eriarvetel või asja lihtsustamiseks ja ülevaate hõlbustamiseks ühistel üldistel eelarveliste tulude ja kulude arvetel. Kuid eelarveliste tulude ja kulude arvestus ning selle põhjal kokku seatud aruanded peavad võimaldama kõigi eelarveliste summade tarvitamise jälgimise, nii eelmiste aastate kui käesoleva jooksu aasta, ja näitama eelarveliste summade tõelikku seisukorra, et vahe oma ja võõraste summade vahel oleks selge, et selle teadmatuses ei tehtaks ülekulutusi ega tarvitataks omavalitsuse kuluks omavalitsuse kassast läbikäivaid võõraid summe; samuti ka, et omavalitsuse

oma summe ei kulutataks ega tarvitataks väljaspool eelarvet muudeks otstarveteks.

Üldine läbikäikude aruanne peab näitama pearaamatu kõikide arvete saldod aruandeaasta algul, aruandeaasta läbikäikude summad, läbikäikude üldsummad (saldo aruandeaasta algul + aruandeaasta läbikäik) ja saldod aruandeaasta lõpuks. Kui kapitalid on arvestatud üldisel kollektiivarvel, siis tuleb täiendavalt näidata, millised nimelt kapitalid ja milliste summadena seisid aruandeaastal kollektiivsel kapitalide arvel: iga erikapitali saldod aruandeaasta algul, sissetulekud ja väljaminekud aruandeaasta jooksul läbikäikude üldsummad ning saldod aruandeaasta lõpuks. Läbikäikude aruandele tuleb lisada juurde ka saadaolevate ja makstaolevate võlgade, avanside, krediitide, asutuste ja isikute, üleminevate, läbikäivate ehk edasiantavate summade arvetele aruandeaasta lõpuks salderitud debitoride ja kreditoride nimestikud, näidates nendes üksikasjaliselt, kellelt ja kui palju jäi maksta pearaamatu iga eriarve järgi aruandeaasta lõpuks. Üldises läbikäikude aruandes näidatud läbikäikude summad peavad, enesestmõistetavalt, võrduma eriarvete ja aruannete vastavate summadega. Juhtub lahkumineks ekslikkude läbikannete storneerimise tõttu või muul põhjusel — olgu seletatud.

Kahhekordse raamatupidamise üks esimestest põhireeglitest nõuab arvestavate väärtuste jaotamist kahte osasse: aktivasse — valdamisel olevad varandused ja nõudmised (saada olevad võlad) ning passivasse — kõik kohustused (makstaolevad võlad) ja valdamisel olevatesse varandustes mahuatud oma kapitalid. Selle järgi omavalitsuste aastaaruannete lõpubilansides peaks kokkuvõetuna väljenduma:

Aktivas:

1. Kassa olemid:

1)	valitsuse kassas Mk.....
2)	kooli " " .....
3)	vanadekodu " " .....
4)	tööstuse " " .....
jne.	" " .....
	<u>M.....</u>

2. Hoiumismad pankades:

1) Eelarvelised	M.....
2) Naturaalkohustuste	" .....
3) Tagavarakapitali	" .....
4) Koolikapitali	" .....
jne. muudest erikapitalidest	" .....
ja erisumm. hoivalepanekud	" .....
	<u>M.....</u>

3. Väärtpaberid:

- 1) Tagavarakapitali . . . M. ....
- 2) Koolikapitali . . . . . " .....
- 3) Toitluskapitali (vallavalit-
sustes) . . . . . " .....
- jne. muude erikapitalide
ja erisummade arvel
omandatud väärtpaberid, _____ M. ....

4. Varandused:

- 1) Kinnisvara
  - a) _____ valitsuse M. ....
  - b) _____ kooli . . . " .....
  - d) _____ van.-kodu " .....
  - e) _____ tööstuse . . . " .....
  - jne. . . . . " _____ M. ....

2) Vallasvara:

- a) _____ valitsuse M. ....
- b) _____ kooli . . . " .....
- d) _____ van.-kodu " .....
- e) _____ tööstuse . . . " .....
- jne. . . . . " _____ M. ....

3) Materjalid:

- a) _____ valitsuse M. ....
- b) _____ kooli . . . " .....
- d) _____ van.-kodu " .....
- d) _____ tööstuse " .....
- jne. . . . . " _____ M. _____ M. ....

5. Saadaolevad laenuvõlakohustuste järgi:

- 1) Tagavarakapitali . . . M. ....
- 2) Koolikapitali . . . . . " .....
- 3) Toitluskapitali . . . . . " .....
- jne. muudest erikapitalidest
ja erisumm. antud laenuvõlakohustuste
järgi _____ M. ....

6. Mitmesugused debitorid erinimestiku järgi, tähendatuna kellelt, mis eest või mille põhjal ja mis ajast on summad saada jäänud . . . . . M. ....

7. Saadajäänud eelarvelised tulud:

- 1) Eelmiste aastate . . . M. ....
- 2) Aruandeaasta . . . . . " _____ M. ....

8. Eelarvelised puudujäägid . M. ....

9. Üldised varandusseisu puudujäägid . . . . . M. ....

M. ....

Passivas

1. Riikl. maksud (valla- ja alevivalitsustes), mis edasiandmata jäänud:

- 1) Kinnisvarade maksud . M. ....
- 2) Tulumaksud . . . . . " _____ M. ....

2. Kaitseliidumaks. (valla- ja alevivalitsustes), mis edasiandmata jäänud:}

- 1) Kinnisvaradelt . . . . . M. ....
- 2) Tulumaksumaksjatelt . . . . . " _____ M. ....

3. Maaomavalitsuse maksud, kuni nende sissenõudmine on pandud vallavalitsuste peale . . M. ....

4. Üleminevad, läbikäivad ehk edasiantavad summad erinimestiku järgi, tähendatuna, kellelt ja kudas saadud ning milleks või kellele välja anda määratud:

- 1) Riigiasutuste . . . . . M. ....
- 2) Teiste omavalitsuste . . . " .....
- 3) Eraasutuste ja isikute . . . . . " _____ M. ....

5. Makstaolevad laenuvõlakohustuste ja vekslite järgi:

- 1) Oma kapitalidele:
  - a) Tagavarakapitalidele . . . M. ....
  - b) Koolikapitalid. . . . . " _____ M. ....
  - jne. . . . . " _____ M. ....
- 2) Riigikassale . . . . . " .....
- 3) Eesti Pangale . . . . . " .....
- 4) Erapankadele . . . . . " .....
- 5) Eraisikutele . . . . . " _____ M. ....

6. Mitmesugused kreditorid erinimestiku järgi, tähendatuna kellele, mis eest või mille põhjal ja mis ajast on maksta . M. ....

7. Makstajäänud eelarvelised tulud:

- 1) Eelmiste aastate . . . M. ....
- 2) Aruandeaasta . . . . . " _____ M. ....

8. Naturaalkohuste summad:

- 1) Rahana kassas . . . . . M. ....
- 2) Hoiul pankades . . . . . " .....
- 3) Väärtpaberites . . . . . " .....
- 4) Laenudes . . . . . " _____ M. ....

9. Erikapitalid:

- 1) Tagavarakapital:
  - a) Rahana kassas M. ....
  - b) Hoiul pankades . . . . . " .....
  - d) Väärtpaberites . . . . . " .....
  - e) Laenudes . . . . . " _____ M. ....

- 2) Koolikapital:
  - a) Rahana kassas M. ....
  - b) Hoiul pankades . . . . . " .....
  - d) Väärtpaberites . . . . . " .....
  - e) Laenudes . . . . . " _____ M. ....

jne. teised erikapitalid . . . . . M. _____ M. _____ M. ....

10. Üldine varanduseeisukapital
(võlgadeta varandus) . . . . M. . . . .
11. Eelarvelised ülejäägid . . . . M. . . . .
M. . . . .

Aruandele ja selle lõpubilansile lisatagu juurde vastutuste (garantiide) nimestik tähendustega, kellele, kelle eest, kunas, millise aja ja milliste summade peale vastutuse kohustused on antud.

Esitatud nõudmised on üldisemad, elementaarsemad, millele vähemalt peaksid vastama omavalitsuste aastaaruanded. Nen-

des nõudmistes tähendatud andmetest mõne osa puudumine teeb aruanded selgusetuks ja võtab võimaluse omavalitsuste majapidamisest ja eelarvete täitmisest tarviliku ülevaate saamiseks ning eelarvete täitmise seaduslikkuse jälgimiseks aruannete järele, mille tõitu aruanded kaotavad oma tähenduse ja muutuvad otstarbetuks. Sellepärast tuleks esitatud nõudmiste täitmine teha kohustavaks kõikidele omavalitsustele, peale suuremate linnade, kellele laialdasem majapidamine vajab isesugust arvepidamise ja aruandmise viisi.

Avalikkude asutuste ümbruse kaunistamisele!

J. MATVEL

Välisilmale rahva hingeelu, kõlblise ja kultuurilise tasapinna peegeldajaks on tema kodu. Ilus on vaadelda viljapuuaidade, ilupuude, põõsaste ja lillepeenardega kaunistatud talusid. Rändur võtab sealt alati kõigeparemad muljed kaasa. Sagedasti isegi kõige halvemad inimesed peatuvad ja unustavad seal oma kurjad mõtted ning otsustavad: „Ka mina tahan endale sarnase kodu luua, ning selleks sihikindlalt tööle asuda“. Seda võib õhutada ilus kodu. Ilusal kodul on suur kasvatusline mõju ja tähtsus. Veel suurema kasvatuslise tähtsusega on kooliaid ning ilusa ja meeldiva ümbrusega koolid, kus õpilased ise õpetajate juhatusel oma kooli ümbrust kaunistavad rõõmsal meelel ja säraval silmil kaasa töötavad ning töö tagajärgede üle rõõmu tunnevad, mis jätab tegelastele kustumata ilusa mälestuse.

Nii mõnelegi kerkivad elavalt meele kooliaja mälestused, kus oma armastatud õpetaja juhatusel kooli aias töötada võisid, kus õpetaja iga asja kohta seletust andis ning sügisel ka osalt oma töövilja maitsta saivad. Need olid kooliaja ilusamad päevad, mis kasvatasid armastust emakese maa ja „oma kodu“ vastu. „Ilus kodu“ olgu igale püsivaks ja kättepüütavaks ideaaliks. . . . Paljude meie koolimajade ja vallamajade ümbrus on lage ja igav. Iseäranis lagedad ja inetud on valla vaestemajad. Need oma välimuse ja ümbrusega tunnistavad seal vallitsevast meeleolust, mis nii hall ja kurb. Kuid ka meie saame kord vanaks. . . . Mõtleme selle peale. Omavalitsustelt asutuste kaunistam-

mist nõuda, tähendaks endale uute mak- sude peale panemist.

Kuid siin võib seltskond ise palju ära teha. Selleks pakub meile head eeskuju Leedu. Seal on asutatud nõndanimetud „Kaunistus seltsid“, kelle ülesandeks on avalikkude asutuste ümbruse ja parkide kaunistamine ja korrashoidmine.

Õppiv noorsugu ärksamate seltskonna tegelaste ja asjatundjate juhatusel kogub tarvilised ilupuud, põõsad, lilled, — mida oma aedadest ehk mujalt annetuste teel saadakse ning ühel ilusal päeval minnakse koos laulu ja mängu saatel seltskonna ja kogukonna majade ümbrusi, parkisid ja teesid kaunistama. Nõnda on palju tänuväärt tööd tasuta ja erikuludeta ära tehtud. Tegijale pakkus töö rõõmu, kohalikkudele elanikkudele on see iluks ja auks. Kui meie õppiv noorsugu, spordi ja haridusseltsid $\frac{1}{10}$ osa ajast, mida spordi ja muude lõbustuste peale ära tarvitavad, kasutaks Leedu eeskujul meie avalikkude asutuste ja parkide kaunistamiseks ja korrashoidmiseks, saaks Eesti tõesti palju ilusamaks ja armsamaks, mis kasvataks armastust emakese maa ja kalli kodu vastu.

Praegu on jälle kevade algus, kus kaunistustööga tuleks rutata. Sellepärast koolijuhatajad, vallasekretärid, spordi ja haridusseltside tegelased! Avalikkude asutuste ümbruse kaunistamine saagu meile kohustavaks ja rõõmsaks ühistöö alaks.

Teeme tänavu kevadel seltskondliste ja kogukondliste asutuste ja parkide kaunistamisega algust mitte sõnade, vaid teoga.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Viru Maavalitsuse maja pidulik avamine.

Maja omavalitsuste õiguste kindlustamiseks ja ühemeelseks tööks erakonnavaheliste võitluste asemel.

Viru Maavalitsuse uue maja pidulik avamine 10. apr. sai suursündmuseks Rakverele, aga ühtlasi tervele Eestile: avati ju esimene maavalitsusele eriti ehitatud maja Eestis.

Pidulikule maja avamisele olid sõitnud riigivanem J. Teemant, hulk riigikogu liikmeid, Siseministeeriumi esitaja E. Maddisou, Harju Maavalitsuse liikmed, Viru maavalitsuse endised ja praegused nõukogu- ja valitsusliikmed ja palju kutsutud külalisi, nii et suur saal vaevalt kõik äramahutas.

Pidulik talitus algas maavalitsuse esimehe K. Pajose avamissõnaga, millele maja õnnistamine piiskop Kukk'e poolt järgnes, kes oma kõne rajas teemile, et ses majas valitseks kristlik vaim ja üksmeelne töö erakonna võitluste asemel. Missuguste omadustega peaksid need isikud olema, kes selles rahvale nii tähtsas majas valitsevad, seda kriipsutas alla ülempreester M. Tamm omas majaõnnistamiskõnes.

Maja ehitamise otstarbe ja ehitamise üleandis aruande majandusosakonna juhataja A. Toomel. Maja ehituse tarviduse tõi päevakorrale seniste üüriruumide ülesütlamine ja vastavate majade puudumine Rakveres, mis maavalitsuse oleks ära mahutanud. Sündsä ehitusplatsi puudumine linna keskel ja vähemate kulude pärast puust maja ehitamise tarbe juhtisid maja asukoha linna adm. piiri taha. Maja on maksma läinud 11 milj. eelarve juures 9.152.385 marka. Võlgasi maja peal ei ole, laenu maja ehitamiseks ei ole ka tehtud. Eelarve korras ei ole maja ehituse kulusid ka ettenähtud, vaid ta on ehitatud aastate jooksul kogutud eelarvelistest ülejääkidest kokkuhoiu tagajärjel.

Riigivanem J. Teemant omas kõnes kriipsutas alla Virumaa poegade tähtsat osa vabadusvõitluses ja omavalitsuste suuri ülesandeid riigivõimu teostamises. Kui meie riiklises elus veel konarlusi ette tuleb, siis on nende kõrvaldamine kõige paremine kindlustatud meie riiklike vormi, demokraatlike vabariigi vormi juures. Riigivanema kõne lõppes riigihümniga.

Tervituseks saab esimesena sõna Siseministeeriumi peasekretär E. Maddison, kes Siseministeeriumi nimel Viru Maavalitsust tervitab, allakriipsutades, et käesolev sündmus pole üksi Virumaale, vaid kogu Eestile suursündmuseks, sest selle hoone ehitamisega on omavalitsus ennast kindlustanud, Virumaa kodanikud on neile antud õigust, iseennast valitseda, hinnanud ja selle maja ülesehitamisega omavalitsuste põhimõtet kinnitanud: meie valitseme ise ennast! Teisena tervitab Viru Maavalitsust tema suursündmuse puhul E. Maakondade Liidu nimel Liidu sekretär H. Avikson. Meelde tuleb, et esimesed maavalitsuse eluaastad olid võitluse aastad maavalitsuse enese elu ja õiguste eest, aga ka võitluse aastad maa ja riigi vabaduse eest, kus maavalitsus oli see vaimline kants, kus vabadussõja esimestel päevil riigikaitset organiseeriti ja juhiti, ära märkides, et nagu selle esimeste aastate suure riiklike teene jäädvustamiseks on Virumaa vapiks võetud kants, ja järeldades, et maja ehitamisega on vapi sümbol kehastamist leidnud, soovib ta oma kodule, kantsile, püsivust ja selles valitsemiseks vaimu, kes tahab, julgeb ja suudab võidelda, peale hariliku omavalitsuse töö, ka omavalitsuste õiguste ja olemasolu, oma maa ja rahva ning riigi huvide eest. Harju maavalitsuse esimees M. Krusemann annab soojade tervitussõnade järele üle naabermaavalitsuse maja avamispäeva mälestuseks kauni hõbedase mälestustahvlikese. Järgneb pikk rida tervitusi Rakvere ja Narva linnapeade, riigikogu asunikkude rühma esitaja R. Penno ja teiste poolt. Vaivara valla esitaja Rutoff teatab, et Vaivara vallakodanikkude palve hõljub selle maja kohal, et selles majas ikka üksmeel valitseks. Maavalitsuse esimene abiesimees J. Klaus kriipsutab omas kõnes alla, et maavalitsus, oma maja ehitamist ettevõttes, on rahva meeoleolu õieti tabanud. Viimasel ajal on tõusnud hääled, mis maaomavalitsuste likvideerimist nõuavad. See hääled pole rahva hääled. Kõneleja võib Ida-Virumaa rahva meeoleolu järele kinnitada, et maaomavalitsus on maja ehitades rahva tahtmist täitnud. Rahvas tahab omavalitsuste kaudu ennast valitseda ja soovib, et omavalitsuste õiguste kaitsmine selles majas püsiks ikka ja alati. Ka kirjanik Jakob Liiv märkis uut maja kantsina -- valitsemiseks ja kaitsmiseks.

(Järg lhk. 132)

Võrumaa 1927 a. valla- ja alevivoli-

Järjekorra Nr.	Valla nimetus	Hääleõiguslike kodanikkude arv	Valimistest osavõtnud kodanikkude arv	Valimisest osavõtnute %	Kandidaatide nimetajate arv	K a n -							
						Põllumeeste kogud		Rahvaerakond		Asunik., riigir. ja väikepõllum. koondus		Tööerakond	
						said		said		said		said	
						hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti
1	Aleksandri	1548	964	62	13	—	—	—	—	64	—	—	—
2	Vana-Antsla	2067	1297	62	12	—	—	92	1	136	2	—	—
3	Uue-Antsla	1238	727	66	8	291	8	—	—	98	2	—	—
4	Erastvere	1345	923	68,5	7	399	8	—	—	273	6	—	—
5	Haanja	1835	966	52	8	475	11	56	1	63	1	—	—
6	Kahkva	682	406	59,5	6	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Karilatsi	471	341	72	9	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kasaritsa	2021	1135	56	16	204	4	—	—	92	2	—	—
9	Kioma	487	320	66	9	—	—	—	—	30	1	—	—
10	Koiola	1824	1144	62,5	16	32	—	—	—	—	—	—	—
11	Kooraste	Vali	mi	sed		pro	tes	tee	ri	tud			
12	Krabi	415	363	87,3	11	108	5	—	—	70	3	—	—
13	Kähri	461	314	68	7	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Kärgula	689	507	73,5	10	83	3	47	1	—	—	—	—
15	Kõlleste	891	682	76,5	12	295	7	45	1	—	—	—	—
16	Vana-Laitsna	391	280	71,5	4	141	8	—	—	—	—	—	—
17	Lasva	606	439	72	10	—	—	—	—	54	2	—	—
18	Linnamäe	555	437	78,5	8	103	4	—	—	48	1	—	—
19	Loosi	795	516	64,5	11	—	—	—	—	32	1	—	—
20	Misso	1210	1011	83,5	10	—	—	—	—	142	3	—	—
21	Moisekatsi	1171	897	76,5	16	—	—	—	—	65	1	—	—
22	Mõniste		Uu	ed		vali	mi	sed					
23	Nursi	715	445	62	7	158	6	—	—	100	3	61	2
24	Orava	1591	867	54,5	5	—	—	—	—	123	3	—	—
25	Peri	1436	887	61,5	20	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Pindi	674	371	55	7	85	4	—	—	41	2	—	—
27	Põlgaste	645	407	63,5	6	—	—	—	—	179	7	—	—
28	Rõgosi	620	445	71,5	9	222	9	—	—	149	4	28	1
29	Vana-Roosa	1027	668	65	11	—	—	—	—	211	6	—	—
30	Vastse-Roosa	306	264	86	13	—	—	—	—	121	8	—	—
31	Räpina	2261	1478	65	9	—	—	—	—	143	2	—	—
32	Rõuge	947	690	72	20	187	4	166	5	123	4	—	—
33	Saaluse	899	543	60	5	177	5	—	—	205	6	—	—
34	Saru	558	462	82	18	186	8	46	1	46	1	—	—
35	Sõmmerpalu	868	559	64	6	251	7	—	—	77	2	—	—
36	Timo	627	388	61,5	9	163	7	—	—	53	2	—	—
37	Toolamaa	597	412	68,5	8	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Tsooru	1188	792	66,5	8	299	7	—	—	77	2	—	—
39	Urvaste	876	690	78,7	9	—	—	—	—	—	—	—	—
40	Vaabina	981	619	63	7	181	5	—	—	146	4	—	—
41	Valgjärve	1101	913	76,5	22	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Vastseliina	2087	1511	72	16	37	—	—	—	176	3	—	—
43	Veriora	1327	887	66,5	10	83	1	—	—	178	4	—	—
44	Viitina	1002	770	76,5	19	372	8	—	—	267	6	—	—
45	Võru	1162	712	61,3	5	322	7	—	—	226	5	—	—
46	Antsla alev	787	641	82,5	10	—	—	63	1	—	—	—	—
47	Võõpsu alev	357	310	86,5	6	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku:		45341	30400	60,5	468	4854	136	515	11	3808	99	89	3
Üldisest hääle ja kohtade arvust on saadud proportsionaalselt		—	—	—	—	16,04	18,0	1,72	1,45	12,6	13,1	0,29	0,39

kogude valimistagajärgede kokkuvõte.

d i d a a t i d e n i m e k i r j a d														Volinikkude arv KOKKU	
Eesti sotsialistlik tööliste partei		Muud põllum. nimekirjad (mitte kogud)		Muud asuniknimekirjad (mitte koondus)		Muud kodanlised nimekirjad (mitte parteid)		Küla ehk kogukondade sega nimekirjad		Maatamehed ja töölised		Mitmesugused sega nimekirjad			
said		said		said		said		said		said		said		said	
hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti
—	—	563	13	92	2	—	—	—	—	177	4	61	1	957	20
355	7	414	9	—	—	149	3	—	—	86	1	65	1	1297	24
171	4	—	—	—	—	—	—	—	—	136	3	31	—	727	17
—	—	—	—	—	—	126	2	—	—	35	—	89	2	922	18
—	—	—	—	56	1	267	6	—	—	—	—	49	1	966	21
—	—	250	10	—	—	—	—	—	—	39	1	117	4	406	15
—	—	154	7	—	—	—	—	—	—	26	1	161	7	341	15
—	—	108	2	—	—	51	1	146	3	498	11	35	—	1134	23
—	—	123	7	34	—	—	—	—	—	109	6	24	1	320	15
382	9	407	9	135	3	—	—	37	—	30	—	121	1	1144	22
54	2	85	4	26	1	—	—	—	—	20	—	—	—	363	15
—	—	158	8	26	1	—	—	—	—	130	6	—	—	314	15
68	2	114	4	11	—	129	4	—	—	55	1	—	—	507	15
—	—	—	—	239	5	—	—	—	—	103	2	—	—	682	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	7	271	15
—	—	243	9	—	—	—	—	—	—	82	3	60	1	439	15
—	—	24	—	138	5	—	—	—	—	121	5	—	—	434	15
—	—	258	8	18	—	—	—	—	—	184	6	24	—	516	15
—	—	315	5	63	1	—	—	409	8	82	1	—	—	1011	18
—	—	374	8	110	1	—	—	48	1	162	4	78	2	837	17
—	—	24	—	—	—	—	—	—	—	102	4	—	—	445	15
—	—	386	9	—	—	75	2	—	—	280	7	—	—	864	21
—	—	646	14	—	—	—	—	—	—	90	2	142	3	878	19
—	—	40	2	58	2	32	1	37	1	78	3	—	—	371	15
—	—	187	7	—	—	—	—	—	—	41	1	—	—	407	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	1	—	—	445	15
—	—	157	3	28	—	—	—	116	3	156	3	—	—	668	15
—	—	—	—	23	1	—	—	43	2	52	3	25	1	264	15
—	—	595	10	—	—	—	—	160	3	566	10	—	—	1464	25
—	—	—	—	100	2	49	1	—	—	64	9	—	—	689	16
91	3	48	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21	—	542	15
89	3	—	—	34	—	36	1	—	—	25	1	—	—	472	15
153	4	—	—	—	—	—	—	—	—	78	2	—	—	559	15
—	—	123	4	—	—	—	—	—	—	—	—	49	2	388	15
—	—	248	10	70	2	46	1	—	—	48	2	—	—	412	15
—	—	61	1	265	6	—	—	—	—	—	—	89	1	791	17
—	—	297	6	221	5	—	—	—	—	172	4	—	—	690	15
—	—	61	1	—	—	—	—	—	—	214	6	17	—	619	16
—	—	288	6	109	2	—	—	—	—	146	2	364	8	907	18
455	8	756	11	—	—	—	—	—	—	—	—	49	—	1473	22
—	—	375	9	—	—	—	—	—	—	142	2	109	2	887	18
—	—	80	1	—	—	21	—	—	—	30	—	—	—	770	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	4	712	16
259	8	—	—	—	—	319	6	—	—	—	—	—	—	641	15
—	—	—	—	—	—	310	15	—	—	—	—	—	—	310	15
2077	50	7962	198	1856	40	1610	43	996	21	4405	108	2074	49	30246	758
6,85	6,6	26,2	26,07	6,15	5,28	5,35	5,68	3,3	2,78	14,6	14,2	6,9	6,45		

Tervitustele järgnes pika rea tervitustelegrammide ja kirjade ettelugemine Riigikogu esimehe K. Einbundi, maavalitsuste jne. poolt.

Pidulikust maja avamisest osavõtjad, riigivanema Teemantiga eesotsas, kirjutasid oma nimed võeraste raamatusse.

Uus Tartu maavalitsus.

Esimesena moodustati Tartumaal uus maavalitsus endises koosseisus, väljaarvatud kokkutõmbamine ühe isiku võrra. Uues maavalitsuses on: Esimees, ühtlasi majandus- ja teede osak. juh. E. Saar (põllum. k.), abiesimees ja administratiiv osak. juhataja E. Öunapuu (rahvaerak.), sekretär ja põllumaj. ning töö hoolek. os. juh. H. Miller (asunik) ja haridusosak. juh. D. Uiga (sots. dem.).

Vallasekretäride raamatupidamise kursused.

Harjumaal vallasekretäridele algavad raamatupidamise kursused Tallinnas homme,

26. aprillil, kell 11 hom. ja kestavad 28. aprillini.

Järvamaal vallasekretäride kursused algavad Paides teisipäeval, 10. mail kell 11 hom. ja kestavad 13. maini.

Tartumaal vallasekretäride kursused algavad Tartus, teisipäeval, 17. mail kell 11 hom. ja kestavad 20. maini.

Virumaal vallasekretäride kursused algavad Rakveres, 31. mail ja kestavad 3. juunini.

Läänemaal vallasekretäride kursused peetakse kas augusti ehk septembri kuul ära.

Vabad kohad.

Saksi vallasekretäri valimine Virumaal on 30. aprillil.

Kirna vallasekretäri valimine Järvamaal on 30. aprillil.

Peipsiäärse vallasekretäri valimine on 26. aprillil.

Petseri maavalitsus vajab koolinõunikku.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 23. Hääletamise tagajärjedest vallavolikogus.

Vallavolikogu valimisseaduse § 73 ütleb, et „vallavolikogu otsused tehakse häälteenamusega“. Millest häälte enamuse arvata, antud häälest või koosolijatest, seda seadus ei ütle, puudutamata jättes üldse erapooletuid. Kuidas mõista selles asjus valimisseaduse § 73-dasti? K. V.

Vastus:

Nagu „Pärnu Maavalitsuse Teataja“ Nr. 7-st näha, on Siseministeeriumi Admin. osakond seletanud, et häälteenamus määratakse kindlaks koosolijate volikogu liigete arvu järele, s. o. erapooletud loetakse vastuhääletajateks ja vastuvõetud ettepanek peab üle poole koosolejate häälest saama, missugune põhimõte end. seaduse § 80 põhimõttele vastu käib, kuid ühtlane on teiste omavalitsuste seaduste vastavate paragrahvidele.

Küsimus Nr. 24. Alevivolikogu volituse lõppemisest elukoha muutmise tagajärjel.

Kui alevi volikogu liige, oma volituste kestvusel, elukoha muutmise tõttu alevi piirkonnast lahkub, kas on siis alevivalitsusel õigus linnavalimise seaduse § 53 põhjal teda volinikkude nimekirjast kustutada, asemele kutsudes järgmist kandidaati? Emsa.

Vastus:

Ei ole. Linnavalimisseaduse § 53 näeb volikogust lahkumise põhjusena ette ainult suremist ja

väljaastumist. Elukoha muutmist valimisseadus ei puuduta. Elukoht on tähtis ainult valijate nimekirjade kokkuseadmise ajaks, s. o. valimiste puhuks, sest sellesama seaduse § 5 annab valimise õiguse neile, kes valimisnimekirjade kokkuseadmisel koha peal elavad, kuna § 15 neid valida lubab, kes valijate nimekirjades seisavad. Kõige selle põhjal ei saa elukoha muutus peale valimisi volinikult tema voliniku õiguste äravõtmise põhjuseks olla.

Kirjavastused.

O. T. K—s. Peab ruumi ootama.

A. L. P—s. Käes kaks artiklit. Ilmu-
mise aja otsustab ruum.

J. U. M—s. Ootab ka järke.

Kuulutakse maksvusetaks:

1) Jaan Hanschmidt'i hobusepass, väljaantud Taali vallavalitsuse poolt 2. veebruaril 1926. a. nr. 5 all. Villem Arjakas'e nimele.